

Bojan Bizjak

GORI

Bojan Bizjak

GORI

Ajdovščina, 2019

Bojan Bizjak: GORI
Izdano v samozaložbi:
© za slovensko izdajo Bojan Bizjak, 2019.
Vse pravice pridržane.

Urednik: Bojan Bizjak
Oblikovanje ovitka in prelom: Nadja Pokorny

Tisk in distribucija: STELLA, Šmarješke Toplice
Šmarješke Toplice 141, 8220 Šmarješke Toplice,
Tel. 07 307 39 40
www.stella-sp.si

Naklada: tiskano po naročilu

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

ISBN 978-961-6342-42-1 (Stella)

GORI

Se grofovsko oko orosi,
plamen liže noč
burja tresne,
iskra uide
v temo.

Popito vino žubori
besede šumijo
oddaljen zvon brni,
vlaga sika iz skal,
kjer so poletja
spočela martinčke.
In mlade nesrečnice
zakopane v sanje
si iščejo uteho
v zibeli pregrehe.

Grofovsko oko se orosi, to noč,
ko misel sili onkraj
sive zavese radovednosti.
Pa se vpraša:
Kaj tam gor je,
kjer pne se hrbet hriba
kaj tam je, kjer divjad
jaha mrak, kaj tam je,
kjer veter koti mlade,
kaj je tam,
kjer se skale silijo v noč
da belo sijajo
z luno umite, tam, oh ...
so poti še neodkrite.
Listina pravi, da je vse to moje.
In tam čez so doline sovje.
In tam čez
je voda, tam gor je ni.
Dal bom poklicati
zvestega mi lovca Štefana,
ga oborožil, mu dodal kak cvenk,

ga podučil, ga poslal.
O ja, tja gor ga bom poslal,
da mi srnjadi nalovi
morda medveda upleni,
morda risa, al gamsa
v skalni rebri,
še o orlu
sem slišal besedi, da kroži
sanja zgoraj,
nad jagneti bedi.
Pa sem slišal,
da so pastirji zgoraj že bili
vse do vrha,
kjer se vidi morja raven
in na zahodu beli zobje planin,
še bolj na severu
visoka gora
stražarka mrzlih sap.
V nedeljo ga povabim, pod noč
naj se nahrani,
naj spi je zlato vince,

kupo ali dve.
Pa naj gre.
In čez mesec dni,
naj prinese mi novic,
se razume
tudi kos mesa, al dva,
še raje tri, da se družba povabljena
nesramno omasti, se zavrti
se opijani, se smeji.
In spet bom grof, jaz
plemeniti,
ki svojo hišo že poznam,
a posesti, teh še ne.
In Štefan pojde gor na goro, o ja
še to leto.

Ko sonce zlije
zlato mrč v dolino,
je Štefan že visoko,
mu v mislih kroži,
kakšno ima grofica oblino,

pa vino, pa sir in kruh
in slanino.
Pa gosli so pele
in mlade so se od nekod vzele.
So grof obljubljali mi
dodatno plačilo.
No ja,
tja gor sem že lazil,
so jame, so ravnine
so medvedi
so risi
so srne, srnjaki
so orli
so jase,
še kakšno divje prase.
Še pred zimo si kočo postavim,
živeža nanesem, streliva.
Dve puški, raje tri
še četrta bo skrita.
In seže po vodo bistro,
tako mrzlo,

da zareže mu v grlo.
Si jo vrže na čelo,
da ubil bi
vinsko puhtino,
mu hlad da novo bistrino.
Zdaj pot ga namuči
se vije samo gor in gor.
Danes ji rečejo ključi.
Ko pride na vrh,
je spodaj že lepa dolina,
presekana z reko,
v dalji streha gradu
in cerkev.
Za hribom domačija
tam mati najbrž kinka.
Grof so zdaj najbrž
že dali zapreči,
se dali lepo se obleči,
da se bodo do morja peljali,
kjer bodo
še listine podpisali.

Kar naprej nekaj kupujejo, prodajajo,
malo kartajo, malo ljubijo,
malo na lov pojdejo,
pa slabo ciljajo,
ubogo zvirco samo ranijo, potem
Štefan,
hajd na lov, pa pse zaženi
išči krvno sled
ubij žival.
Tu zgorj bom zdaj domoval.
Tu zgoraj bom jaz zdaj grof in car,
bom zverjad opazoval,
si gozd ogledoval, pohajkoval,
pečenko pekel, se basal,
malo lenaril in spal.
O pa bom grofu tudi kaj zalagal.
Al to se sme?
Kaj porečejo
učeni gospodje
duhovniki,
ki pridigajo, da se lagati ne sme,

še manj prešuštvovati,
še manj krasti, ja, ja!
Vse lepo povedano,
a malo od tega storjeno.
Tu bom poslušal,
kako se burja zaleti dol,
kako nosi sneg v jame,
kako volk tuli,
kako divji petelin poje.
In vse to bo moje,
vsa ta divjina
ta moja grofija.
Jaz, Štefan Bizjak,
jaz bom grof te planote.
Kaj pa bodo gospodje vedeli,
kje sem uplenil,
kar bom rabil.
Oni svoje riti
radi grejejo ob kaminu,
še raje se izgublajo v vinu,
Pa babe šlatajo, jih vrtijo, jih zapeljejo,

pa še zarod jim naplodijo.
Čez čas povabim gor katero,
če se bo to smelo, če bo dekle hotelo,
saj sorte sem že take,
da se lotim vsake.
Ko bo na pomlad na gradu ples,
se bom katere lotil zares,
saj eno že v očeh imam,
a se mi zdi, da jo bo strah
te moje grofije.
In šel je med skale,
se dolgo oddihal,
si trše bukove ogledal, iskal jaso
iskal hrib
in našel jo je
jasico za domovanje.
V prvi zimi so se tresla okna
je sneg nanašalo do ognjišča,
je tulilo
je zverinsko piskalo in zavijalo
je zeblo

je šklepetal, je klel,
se teme bal.
Kar naprej je hodil na hrib,
da videl je v dolino,
kjer ni snega,
se zeleni,
so drugačne noči ...
In spet je rohnelo
zamedlo vse poti,
ki jih nagazil je,
mu vrata do vrha zabilo.
Skozi okno
se je samo snežno belilo.
Debel led je bil na šipi,
še voda v škafu je zmrznila
in brada
zjutraj je bila vsa srenasta.
Ta prekleta gora ...
Ta prekleta zmrzal,
ta ogenj, ki požira drva,
ta kotel prazen.

Bo dovolj soli,
ga zaskrbi.
In se otepa sanj,
kjer velik volk
grabil ga je za vrat
in se je z njim mlatil
v skalni grapi,
ga tolkel
ga davil,
da se je zjutraj komaj
v majhnem zrcalu spoznal.
To sme zdaj jaz
bradač, gozdna zver.
Svoj grof in birič
pastir gosposke divjadi,
še daleč je do prve pomladi,
je komaj februar.
Pa komu zdaj to mar,
če mene tu zveri požro,
če stara mati mi umro,
če moje ime

izgine v zametih.
Ne ne, brez žene
to že ne, tu ne ...
Bi tamle ležala
se z medvedjo kožo ogrinjala,
jaz lazil bi po goši,
ona čez čas bi zibala,
bil bi vrišč,
bil bi smeh
bil bi greh,
saj za poroko
nimam denarja.
Če hočem babo,
mar naj vprašam samega Cesarja.
Duhovni malo bi se zmrdovali,
a pečenke
tiste jelenje, slastne,
o tiste se ne bi odrekli
pa še vse drugo bi cvrli in pekli.
Moj rod bo tod
bo trebil, bo rasel

bo divjad pasel.
Nad nami bo jasno nebo,
bodo mrzle zime
bodo poletja senčnata,
ko spodaj bo pripeka,
da žanjice bodo stokale
in kosci pljuvali.
Tu zgoraj
v hladni senci
kos polente
malo mleka pa pipo tobaka,
vse to me še čaka.
In zimsko jutro ga najde ob ognjišču.
Malo moli, O Marija pomagaj mi
to zimo preživeti,
so zmrzali hude
in zameti.
Vidiš, sem gor sem hodil na jesen
dostikrat poleti.
Saj so gadi bili na kakšni skali,
so orli plesali v višine,

so srne bežale.
Sem risa videl,
so medvedje tacali
A ta tulba, ta zima, ta sneg,
sam Bog me je tako kaznoval,
a ne draga sveta Mati?
Pa vem, da si zadosti usmiljena,
da mi boš znala pomagati.

Se rod je namnožil
je gozdu jemal,
vanj poti speljal.
Mrmranje večerov
plemenitl je
otročki jok,
in ti so bosih nog
gazili belo sme neba,
ko je na majhno kočo trkala zima.
In prišli so ogleduhi,
bolj stremuhi,
kako bi les v dolino spravili.

To jih je skrbelo,
je strma reber
je prepad,
če stopiš na rob
se moraš bat,
ko pod teboj
se dolina razgrne.
Se vidi vse tja
do Trsta
kamor te vleče.
Pastirji svoje črede
ubogljivo strnejo.
Se čez zimo
domov vrnejo.
A ne vsi, nekaj je takih,
ki jih gora zasvoji,
jih v skromne hiše vzame,
jim upihne sonce,
jih s snegom odene,
jim volkove pusti,
da so strašljive noči.

Štefan star gleda
ognja plamen,
kako bukovino liže.
Se mu oko solzi, ker ve,
da zdaj ne bo več v dolini
da tu bodo ostale kosti.
In rod bo skakal naokrog.
Najmlajši
je že zrasel in lovi,
išče sled medveda,
to ga zdaj skrbi.
Že lani risa je uplenil,
zdaj bi rad medveda,
tistega starega,
ki trga ovce,
ki jemlje si vse,
kar najde
in je globač gospodar.
Na pomlad nadenj bo šel,
nikogar ne bo vprašal,
če bo smel,

saj taka bo navada,
take smo krvi,
da najslajši kos mesa je tisti,
ki je uplenjen,
na tiho,
brez vesti,
na skrito.
Če kdo vohljaj bi,
se mu lahko
še kaj zgodi.
Bodo novi rodovi gor prišli
neustrašnega duha
lovili bodo,
se skrili,
se z oblastniki kosali.
Kdo bolj pozna
ta divji svet,
te grape,
te skalne rebri.
Le nekaj njiv bo,
nekaj ograd,

koscev malo,
več lovcev
in pogumnih mož,
ki vedo
čemu služi puška
in nož.

Zaspal je v črno noč
oddan v božjo moč.

So njega pokopali
že novo hišo
so zasnovali.

In prišli so spet in spet
debla mogočna štet.

So se zmenili,
da bodo vlečno pot
naredili.

Gospodje so se dali voditi
po teminah,
po skripah,
po gmajnah
po jasah,

vse gor do Goljaka,
tam čez,
kdo ve, kaj jih čaka.
Al vode, vode ni,
so jamrali
se ve, še vinca ne.
Prišli so z žagami, sekirami
z novimi manirami.
Vzeli gozdu so mero,
naredili lovcem zamero,
se drevja lotili,
kubike so šteli.
Rod pa je rasel,
se razpasel,
dobil upravo
dobil gospodarje,
dobil zapovedi,
dobil prepovedi,
dobil še več sveta
gozdu vzetega.
Mukale so krave,

povrženi telički
so trobili v pomladne dni.
Se paslo je,
se kosilo, na pomlad oralo,
na jesen
krompir pobralo,
še s pšenico se je poskusilo,
za rž so dodelili
njivico,
je repa morala biti,
zelje tudi
in cimbore ob kamniti hiši
s slamo kriti.
So možje
zgodaj vstajali,
svoj hrbet mučili
z rokami drevesom
življenja jemali,
da bi gospodje
dobro les prodali.
In stoletje se je obrnilo,

ne da bi to lovsko strast ohromilo.
Saj so bili eni gozdu vdani,
so zakone spoštovali,
še celo cerkev so si sezidali,
najprej majhno, pri svetem Jožefu
imenovano,
potem je zrasla večja,
ker se je sečnja razmahnila
in še mnoge privabila.
So gospodje računali in računali,
cesarju pismo pisali,
kako bi cesto res speljali.
Od kar so Štefana pokopali
so že minile mnoge zmrzali,
se nekaj rodov je obrnilo,
se je vse spremenilo,
mnogo pozabilo,
mnogo predrugačilo,
se je v kakšni hiši
veliko otrok tlačilo.
So se nove hiše zidale,

so eni imeli kaj prodati,
spet drugi
so krompirje šteli,
za malo turšne moke
so šibko moč prodali,
se zime bali,
se tresli,
umirali,
se v svet podali.
Cesar poslal je učenega moža,
takega, ki se na ceste in ladje spozna.
Takega, ki je znal splezati na vrh
jambora,
ki je znal vijak narisati,
da ladje hitreje po morju drsi.
Poslal je Reslja.
Ta prišel je,
reber prehodil, si risal, mrmral,
se čudil, se globeli je bal.
Al njemu je bilo jasno,
da to bo moč narediti,

saj volja je tista,
ki kroti naravo,
če človek le hoče,
ker v njemu je ta moč,
ta volja,
ta trma.
In se je zgodilo,
da je
gorjansko ljudstvo
cesto dobilo.
Voliči, konjiči, oslič
in črede ovac,
so zdaj imeli
boljše poti.
So les vozili,
nekateri dobro služili,
spet drugi
so radi ob poti vse zapili,
in teh ni bilo malo,
ker vince je
od nekdaj

pri oštirjih
lepe denarce veljalo.
So zdaj tudi na planoti
bile jazbine, kjer čas zelo hitro mine,
kjer je sod,
in od pijanih korakov škriplje pod.
So padale moške besede,
oh vince,
koliko si že naredilo bede.
In karte in tobak,
za take reči ni bil vsak.
Nekaj njih bilo je,
ki so se tega resno lotili,
so grunte zapil,
na kartah zapravili,
so ženam solze,
namesto ogrlic obesili,
so prazne otroške oči
v mrak vrtale,
so mlade dušice trepetale,
kakor sveče

v prepihu,
so ročice bradatega moža grabile,
a ta je samo zaklel,
se ulegel in čez čas
z družino čez rob odšel.
So solze presahnile,
a Gora neomajna,
stoletja vztrajna
navrtana od vode,
prepihana, premražena,
od poletji sušno sestrada,
skopa polja ponujajoča,
je še mnoge nase zvabila.
So gospodje kubike množili,
kar dobro služili,
zakone priredili,
še stražnike gor kdaj pa kdaj poslali,
da bi se Gorjani malo oblasti bali,
ker se je šušljalo,
da Štefanov lovski duh živi,
se množi,

da se pleni,
da se divjad gosposki krade.
In tako se je zgodilo,
da se je v revni hiši
neugnano dete rodilo.
Je vreščalo, se pačilo,
ob ognjišču spalo,
pa je zraslo.
Komaj je znal dobro hoditi,
so ga vlekli
nevidne gozdne niti.
Zrasel je v poba,
potem v moža,
ki gnala ga je sila gozdnega uroka.
Zalezoval je gosposko divjad,
državni gozd poznal,
za vse steze, za gamse,
za medvede, lisjake,
za risa je vedel.
Se kruha je malo najedel,
a cvrčanje u ponvi ...

to so zdaj druge pripovedi.
Prišli so časi,
da orožniki so ga obiskali,
pa se je šalil z njimi,
jih premamil
jih zavajal,
še podplate,
da si je na čevljih
narobe pribil,
da bi brkačem uradnim
sledi skril.
In rekli so,
da tako je naneslo,
da moral bi v luknjo.
Da ga je oblast pretentala,
mu nekaj dokazal,
ga pred sodnika pripeljala.
A zgodba pove, da je
sodniku psa vzgajal,
ker da je bil prenažrt,
ga je celo na čebulo navajal.

Kdo vedel bi,
kaj bilo je res,
kdo vedel bi,
kje njegov duh zdaj išče
drugačne sledi,
kje zdaj njegove oči
prežijo na zle divjadi,
kje so pravljice skrite,
kje so steze
zdavnaj zaraščene, neprave.

Na gori se je življenje razmahnilo,
so delavce gozdarje zvalili.
Prišli od daleč so nekateri,
prinesli nove manire
Inženirji, sekači, navadni trpini,
ki vedeli so,
kako zapojejo klini,
kako žaga se segreje,
kako sekira trebi veje,
kako se poklekne,

kako se žaga maže,
kaj se pravi
drva iz grap vlačiti,
da rame bolijo
in kolena trdijo,
zvečer pa polenta
in zjutraj polenta
in opoldan mineštra.
Otoške oči strmijo,
se lakota koti,
se zima mladih trupelc veseli,
in zanje šiva
bele odejice,
da v mrzli zemlji
jih razdrobi
v tisto prasnov
iz katere smo vsi.
So gozdarili, malo pili, malo tarnali
pa vendar se množili,
da še šolo so dobili.
Še prej oblast cesarska in kraljeva

je spoznala,
da potrebna
cesta bo nova
v čavensko reber usekana,
v skale tri tunele je navrtala,
so škarpe gradili,
kamen tolkli, žagali, trpeli,
malo zaslužili,
nove ceste bili veseli.
In nadučitelj iz doline,
jih popiše, jim pridiga,
jih uči, da vredno je
brati in pisati,
drugače razumeti svet.
Ker zima tam zgoraj
kaj rada se zaleži,
so si priskrbeli
prve smuči.
Najprej je bilo čudenje, nemir,
zafirkljivo ogovarjanje,
potem

se je zgodil praznik tega drsala.
Se je prva smučarska tekma je zgodila,
koraki bili so še okorni,
smuči nerodne,
ljudje zmedeni, a pogumni.
Smuči so takoj jih za svoje vzeli.
Še danes je ta duh na gori,
plemeniti možake,
ki jim mar te zgodovine je,
ki znajo se tako obleči,
ki znajo z grobo palico se ujeti,
znajo stare smuči čez zamete ravnati,
znajo stare misli brati,
znajo čutiti, tiste dni,
ko so tam zgoraj
bile drugačne zime
za drugačne ljudi.

Od nekdanj človeštvo,
se je ubijanja učilo
in ko vojna prinese solze in skrbi,

po gnilem cvetju zadiši,
po svečah,
po solzah,
po črnih rutah,
ki so žalostne zastave
pameti neprave.
So prišli ukazi
da možje morajo
Cesarja služiti.
Saj to se je že
tisočletja godilo,
a na gori
so raje možakarji
bili odmaknjeni,
za ubijanje divjadi pripravljene,
morda kateri tudi ljudi,
tudi taki so bili,
ker legenda pravi,
da za prodano kravo
je mož padel
v gozdi tišini,

ker sovaščan je vedel,
da prodana krava da denar
In denar - ta silni vladar
ta vleče v noč,
opito z vinom
v gozd
v rogovilast mrak
gor
pod Kozje stene,
kjer je padel
zadet v hrbet,
iščoč srnjaka
hinavsko nasvetovanega
velikega in lepega,
vrednega vsakega lovca,
a ni se nadejal takega konca.
Mu denar je bil pobran, on puščen,
skoraj pozabljen.
Tudi tak je bil Gorjan.
In časi so zaplesali
se na zahodu je slišalo grmenje

pa ne od dežja,
od brezumja,
od razcefranega mesa,
od rjojenja
čigava bo ta revščina,
čigave bodo skale,
s tujo krvjo oprane,
Čigava bo reka,
ki pesnik jo je
krvavo videl,
čigave bodo gore,
kjer cveti pesniško hrepenenje,
čigave bodo njive,
za drobno prgišče krompirja.
Veliki se niso spraševali,
kam bodo vse pokopali,
so hujskali,
da so se ljudje med seboj klali,
armade so nahranili,
jih obuli,
jih z rumom nalili

in jih v smrt gnali, čemu ...
se vprašala je stara ženska,
sedeča na panju,
ko je
gledala razcapane vojake,
potlačene, ožuljene, lačne
neme, vase zvrnjene.
In mali radoveden vnuk
je tekal med škornji,
gledal pasove, bajonete, čelade
svetlo kovino,
puške,
oficirske kravate.
In čuda so se zgodila,
tam eni
so kuhali golaž
je pekel, je žgal,
povedali so mu, da to so Madžari.
Spet drugi,
so šivali, čevlje popravljali,
ti so bili Čehi.

In v gostilni
bodoče neveste
oficirji so spali,
celo gramofon so imeli,
to čudo, ki kriči
ki poje, se ena reč vrti
jo nekaj žgečka,
pa ti potem tako kriči.
Vse to so videle otroške oči:
začudene, splašene, nevajene.
In prišli so čudni možje
v modrih uniformah
z modrimi kapami, in eden, joj
imel je okrog pasu
človeška ušesa,
bingljajoča, navešena, sušeča.
Ne boj se mali ...
je govoril in s težko roko
dreznil v otroško lasišče,
nasršeno, polno strahu elektrike.
In ušesa so se svetila,

ta nora trofeja,
ta človeška zabloda,
ta ornament vojnega brezupa.
So žičnico napeljali,
sekali, barake gradili, se bahali, se bali,
pa tudi nogomet igrali.
Še danes se tistemu kraju reče
Na fuzbali.
In deček je gledal
čudno igro, nič ni razumel,
da se za tisti mehur tako tepejo,
se prerivajo, premetujejo.
Ko mehur gre
med kole, se pačijo, kričijo,
se objemajo.
In potem mu mehur je v prsi priletel,
ves blaten, težak, pekoč ...
po usnju je smrdel, po grozi ...
In povedali so mu,
da je to žoga za nogomet,
da ima znotraj gumo in dušo,

da ima ta stvar dušo,
A tako kot ljudje ...
Čez leta je tabletam rekel duše,
Še gumbi od srajce zanj so duše bile,
le človeške, najbrž ne,
saj se je nagledal groze,
ko je v moža odrasel.
Se vojne vihar je unesel,
je goro prečesal
jo mnogih mož otresel.
So črne rute
ob ognjiščih šepetale,
mlele molitve, se časov bale,
se naprezale, da bi rod ohranile,
se v dolino napotile,
če čez Kras
vse do Trsta in nazaj.
Si v mislih risale drugačno sliko,
ko so bose noge rjovele in žgale
v prahu vročih cest,

ko so bremena na glavah tiščale
tilnike,
ko so glave
kar med potjo pokinkale,
ko so žejna usta slišala studenec,
ko so oči iskale Čaven.
Trpljenje jih je jeklenilo,
a toplo srce,
še naprej je hrepenelo,
da je vedno znova poletelo,
ker je vedelo,
da vse je začasno,
da vse mine,
če imaš skomine.
Možje postali so čemerni,
ker nova oblast
je imela za njih novo past.
Bilo je sramotno
po domače govoriti
pred oblastniki,
še celo v gostilni.

So čez leta črne srajce
zaplahunale
in spet obljubliale pohod
črnih rut.
In voda se je nekam skrila.
Velika suša
je solze rodila,
možje so kleli,
nekateri moli,
za živino so se bali,
manj za ljudi.
So ženske škafe na glavo si dale
in spet čez rob
v dolino,
k mrzlem žuborenju šle,
po te čiste čavenske solze,
po te hladne poljube gore,
po kapljice obljubljene,
po vodo,
za življenje novo.
Možje pa balinanje v grapi,

pa smeh in groza,
vse je bilo v njih,
ker niso vedeli,
da so
novim gospodarjem odveč,
da so kamen na poti,
da spet v neki zaroti,
da jim čas pripravlja ognjeno palico
in plehko malico.
Saj bi lahko se ubogih žena usmilili,
še en vodnjak naredili,
a zmeda je bila,
ker ni bilo vedno dela,
ker za Slovenca
je že fašistična palica pela.
Gozd je še dal kruha,
tudi kakšna njiva se je preorala,
a lakota je še vedno potrkala
na trhla okna.
In šteli so krompirje,
jih starke so

v črnih predpasnikih kotalile
so žlice zabele se štele.
In gor pod gozdom
v mali kamniti hiši
je mati stekla po dračje,
da pod kotlom podkuri
in lačne otroške ročice
grabile v kotel so
zajemale zlato koruzno moko,
še ne kuhano, vročo.
Opečena otroška usta
so molčala,
se mati je sklonila
jih pobožala, podkurila, zamešala,
včasih je še zabela zacvrčala.
Brala je njihove oči,
brala je njihovo tišino,
brala je njihov mrzli čas,
v mladih dušicah ...
Le, kaj na jim dam,
le ena krava je doma,

še ta bo za davke šla
za obleko, petrolej,
nov molitvenik ...
v Trst bom šla
pa jim bonbone kupila.
Pa ni šla, nikamor več
legla je za peč,
gospodar je bil molčeč,
Šel je na rob,
da videl bi morja sij
za hrbtom je čutil krik otroških oči.
In so romali škafi polni
vodne milosti
trpeči koraki
ženskih nog,
so mleli pot
po kateri so odhajali
možje, fantje
In dekleta,
da bi Gora ostala
v njih prikleta.

Nove oblasti so renčale,
pljuvale, na nek način
so se jih bale.
Mimo so bili časi,
ko so cesarski stražniki
brkati in možati, se pokazali,
da vsi so se jih bali.
Zdaj so črne srajce
svoj prav imele,
mencale, malo pile
se dale podkupiti,
a znale so goljufati,
zaničevati,
so jezik prepovedali.
A nove ceste so se kot kače vile
v tišino gozda,
nove so gradili.
In Gorjani
molče so trpeli.
Nekje se je že kotil
veter sprememb,

silen bo bil
kri bo škropil,
bo rjavelo,
bo norelo,
bodo novi bajoneti
rezali v mrak plašnih duš.
Bodo nove čelade
nosile črnega sonca odsev.
Komaj so se privadili,
da seme zaničevanja
tu zgoraj slabo kali,
da ne morejo jih streti,
da so zvesti svoji lovski strasti,
da se da tudi pod to črno živaljo
preživeti,
že slišala
se je vojaška trobenta.
Na vzhodu in zahodu
so topovi grmeli,
so kleli, a pesem je šla
čez bukove tišine

In pela je:
Na gori je moj dom,
če bo kaj novega
zibala bom.
In starci, ki so
v ušesih še nosili grom topov,
so vedeli,
da mnogi bodo brez domov,
da slama streh bo gorela,
da vrisk bo trgal noč,
da nori ples
bo odplaknjen
s svinčenim dežjem,
da solze bodo
topile kamen,
da vrtače bodo skrile mrličke,
da brezna
bodo lačna usta
za hladno usodo,
da bodo v gozdu
pozabljene kosti,

milost za zveri,
da bodo iskre pršele
na pozabljene njive,
da se bodo
domačije sesule
tudi tiste,
prigarane.
Odšli bodo gospodarji,
ki so nasledili
trpljenje rodov,
nosače kamnov
trebce gmajn,
za njimi
zidci so ostali,
So škarpe bele,
nesojene neveste
silnemu orkanu.
So kamnita rebra
domačij,
polne mesečne luči.
In mlade duše,

še znajo domov,
v tihi noči potrkaajo,
z verigami v štali
porožljajo.

Mukanja se med plamene vtkejo
in nova groza
odpira jutro.

Strašen krik je planil iz grap,
vrani so krakali,
orli omahovali,
ponosni srnjaki
so se v megli izgubili,
še kamen je roso rodil ...

Črni možje so maširali
so strašili,
se senc bali.

In potem je prišla
tista strašna noč
ko so podivjali,
so hoteli,
da se jih bi

z grozo bali,
zato so
nosečnico zaklali.
So iz hiše naredili kres,
so se šli
strašen ples,
so pijano zrl
so zasejali strašno zel,
ki ima hud strup.
Med pepelom so ožgane trupla
potovala v črne daljave vesolja,
so ustnice nemo molile,
so roke med pepel grabile,
so solze žerjavico škropile,
so se oči izgubljale
v vodi usode,
so prsi se stiskale,
so srca kamenela,
so se roke vile,
so se črne rute spet nanizale,
kot črne pike v snegu,

kot dokončnost nekega časa.
In bron je odpel
v večer
in na kamnu
je rdeči mah vzcvetel.
Je gospodar
bil v gozdu,
da s puško bi branil
sad svoje ljubezni.
Ga jutro je prestrelilo,
ga slutnja je navrtala,
mu prišepnila,
ga zničila,
na kolena vrgla,
da še sam je šel,
med cvetje milosti,
na ono stran,
kjer so vse skrivnosti.
Tak čas je bil,
da so gozdne megle jih jemale ...
so ubijali, tudi svoje

zaradi neke druge ideologije,
te preklete izmišljije,
te preklete stihije.
Ta se je spečala z Italijanom, so kričali.
Njeno kri so hoteli.
In so jo dobili.
Le kaj so z njo oprali?
Morda rojstvo drugačnih juter, takih,
kjer je bel mrliški prt,
pregrinjalo usode,
darovane,
da ne bi bilo več zablode.
So drugačne molitve zasnovali.
So eni in drugi
nosili strah v kamnite hiše,
ki so v mraku molčale.
Prišli so severni možje,
z jeklenimi navadami,
z rumom, psi
in bajoneti.
Nič niso lagali, nič se niso bali,

še klanja ne.
Ob hiši, kjer je rasla mladika te pesmi,
so se v velikonočnem dnevu
pribliskali.
Še zimsko sonce
je škililo skozi mlade smreke,
ostanek zameta
je vpil rdečino.
Bajoneti
so se šilili v mrzel zrak.
Pet italijanskih partizanov, prezebljih,
zbežanih
z belo zastavo označenih, je z Rupe
prišlo,
in severni možje so jim zamero
pokazali.
So otroke v hišo zaklenili,
odrasle pa
na kup nagnali,
da jim bi pokazali,
kakšna bo ta nova drama,

noro režirana, boleča, ostra ...
So kovaletu prinesli,
zvezance v vrsto postavili.
In našel se je med severnimi možmi
plavolasec mlad,
z naprej pomaknjeno čeljustjo
s slabim puhom pod nosom,
zavihal je rokave,
si popravi značko
elitne vojske,
zategnil pas,
odložil čelado,
pripravil bajonet
In potem,
enega po enega
ubogega sestradanca,
sta dva pridržala,
da plavolasec je v miru lahko ga zaklal.
Zibaje so truplo vrgli v zamet,
kjer rasel je rdeči uporniški cvet.
Je tišina se zalezla v stene,

so ženske trepetale,
so otroci tiščali na šipe nosove,
so starci odložili klobuke,
so smreke zadrhte
so padale solze v zakrknjene dlani.
Čigave matere ne vedo,
kaj njihovi sinovi
tam daleč počno.
Čigavi očetje,
se ob vinu hrabrijo,
tisti drugi
morda v zakloniščih čepijo.
Čigave matere za sinove molijo?
Še dolgo nemi krik
je v stenah vibriral,
se v kamne hiše je zažrl,
me je plašil,
me grabil,
mi grlo tesnil.
A čas ima zadosti dežja,
da opere kri in škafe solza.

Ni bilo zadosti tega klanja
so hiše zagorele,
so otroške noge
zamesile pot
v strah drugega sveta.
Skromne cule
čez šibka ramena,
žalostna romanja v dolino,
ki je čakala,
da se zmaji vojne utrudijo,
da splašenim očem
tolažilni mrak ponudijo.
Olistali so se gozdovi,
ne meneč za svoje mrtve,
za skrite in pobite,
za izgubljenec, za vence, za heroje
za zmote, za zarote, za bežeče, zamre
nove
za gospodarje, ki so prepovedali, da bi
se molilo
pa ne za res, le tako,

da se spodobi o bogu molčati,
ko pa je dovolil,
da se sme tako klati.
So Gorjani
obrisali solze
razpihali pepel,
pograbili pogorišča,
stesali nove trame,
strnili ramena,
še združni dom si zgradili,
da vanj bi upanje naseli.
Se je pelo, plesalo, vriskalo
z rdečimi zastavami mahalo,
šivala je deklica zvezdo,
na juriš, na juriš jo hej partizan, se je
slišalo,
se gradilo je
obnavljalo, oralo, krompir sadilo,
sejalo
in spet gozdarilo.
So rasli kubiki,

so rasle želje.
Ta si je kupil kolo
oni novo bundo,
spet tretji
nove škornje
skoraj oficirske,
da se pred dekletom postavi,
da jo na zabavo zvabi, če prej ne,
ko bodo čez Goljak
prilezle jesenske megle,
ko na gori se šagra zgodi,
ko se k cerkvi mudi,
ko se prikažejo obrazi,
ko se srečajo ljudje,
da si povedo,
kako se jim drugje godi.
Ta šagra, ta zvon,
ta je dobil novo piščal,
oni le bonbon.
In to je čas,
ko so cimbre zrele,

ko je jutro že hladno,
ko kobilice skačejo čez otavo
ko se gora s tišino ogrne.

Prišle so zime
zameti veliki
obeti
v led ujeti.

Je burja strgala
s snegom plesala
se smučine so rezale
se nove smuči delale.

Je stari tata
v kotel jih postavil,
jih kuhal,
jih zvijal
preizkušal
želebiče urezal,
jih barval,
jih mazal
stare vezi
nanje dal,

še palice si naredil
se pod hišo spustil,
novo sled naredil.
In drugi
so si smuči umislili,
so fantje si skoklce delali,
radi bi leteli.
Od nekdanj
v njih
bilo je to kopnenje
kdo orla bi sledil,
kdo višine bi čutil,
kdo ptica bi bil,
novi lkar morda.
Legende so se rodile,
nov rod orličev
se je naredil.
So krilili, padali, vriskali
se potokli.
Prišel je mož
z zlatimi naočniki

da v Tihi dolini
skakalnico naredi.
Si jo je zamislil
jo je narisal,
in so jo naredili.
Mladci pogumni
se čez visoko kamnito mizo
se odgnali
skozi zrak poleteli.
Kje tisti je čas
ko v tihi dolini
bil je aplavz.
So vejice smrek
skakalnico obrisale,
so zastave plapolale,
se je glasba vrtela
se je pelo,
se je navduševalo,
se je čudilo.
In med njimi bil je junak,
ki ni bila mu zadosti

ta skakalnica.
Se je odločil,
da še druge spozna
letel je visoko, letel je daleč,
na nemškem, na češkem
v Avstriji
In v Planici.
Smo ga častili
mu ploskali
se čudili,
trepotali,
a kaj, ko usoda kruta
mu je krila raztrgala,
ga prezgodnja smrt
v zemljo zagrnila.
Nov rod orličev
zdaj ga bo povzdignil
gor visoko, kjer so sinjine,
kjer vse je,
kjer vse mine.
In vendar

ne more
nobena daljava uničiti
te lepe spomine.
Prešlo je
mnogo tega,
se gora odela je
v nove čase.
Drugačne pesmi
se slišijo,
drugačne navade
se uvajajo.
Vse se je nekam zaprlo,
stari hotel
je trdnjava molka,
nekoč
tam zraven
bila je trgovina.
Smo z listki v rokah
na kruh čakali,
se v vrsti drenjali
zadaj v mesnici,

se v gostilni menili
nekateri kartali,
spet drugi
so radi balinali,
tudi kegljali.
Vse to je bilo,
zdaj v tišino odpahnjeno.
So mnoge hiše zagrmovljene
pozabljene,
spet nove rastejo.
Rože jih krasijo.
Le zvok klepačev kos
je usahnil, minil
so redi pozabljene, kopic ni več,
kali so suhi,
še nosačev sena ni,
ki bi bremena šteli
si jih na tram zapisovali,
da lahko bi se bahali,
kateri jih več je nesel.
Se pesem je razgubila

se trpečnost košnje razgubila.
Od kod povsod
možakarji so seno nosili
z Male gore,
s Kozjih sten,
Na dan po nekaj bremen.
Si kdo danes predstavlja,
kakšna je njihova bila volja,
si kdo danes zamisli,
kako so trpeli,
da bi dostojno preživali.
Še vidim kosca v globeli
ki sklanja se k skali,
ko kosa obira skromne bili,
ko srp odkosi
še zadnje trave,
ko grablje strgajo
daleč pod grmovje ...
In pozabiti ne gre na može,
ki so led rezali
ga v kvadre stavili,

ga v ledenici hranili,
ga v Trst vozili.
O ledenica
črna usta v jami,
kjer so strašni strahci,
kjer je na dnu led,
je na skalah mah,
je na robu strah,
je odmev,
je nekaj kapljic vode,
je mrak in mraz,
so groze,
še iz distih dni,
ko so se
v njen skrivali,
ko vojna je žrla hiše,
razgnala ljudi.
Jeseni so barve
imajo festival,
še prej se v mislih slikajo malinarice
z rdečimi rokami, skorjo kruha

s težkimi nogami.
Nabrale so sok gozda,
da doma se zapeni,
da malinovec bo
darovan družini,
se nekaj malin proda,
se tehta,
se voda doliva,
se goljufa.
So ti časi tudi minili,
ko si srečal žene v gozdu,
ko si videl njih truden obraz,
njihov ponos,
njihov nasmeh
njihovo voljo
njihovo hojo
v drugačen čas.
Vse je dorečeno,
nov čas plapola.
So minulosti zapisane,
so pravljice zbrane,

so pripovedke
v stavke vtkane,
so vražički in palčki
se poskrili,
so novi rodovi
goro vzljubili.
Je voda v vsaki hiši
čavenske žile so se razrasle.
A ona samo še sanja,
da bo večna mladenka,
velikokrat preoblečena,
ljubljena
zaželena
dohrepenena
v srcih neizbrisana,
popisana, poslikana
V filmu zaživeta,
v sneg odeta
s cvetjem posuta
Ko pesem jo prebode,
ko njeni otroci

nanjo pridejo,
da se z njo napolnijo,
ko čas
ji prinese pomlad,
ko bukovi starci
oblake prebodejo,
ko orli zakrožijo
in medved zazeha,
se grofu orosi oko
mežikne v jutro
in si reče, tako bo!